

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ФІНАНСОВЕ ТА БАНКІВСЬКЕ ПРАВО

**Методичні рекомендації
до практичних завдань
для студентів спеціальності 081 "Право"
першого (бакалаврського) рівня**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2021**

УДК 347.73(07.034)
Ф59

Укладачі: В. В. Сергієнко
О. П. Суц

Затверджено на засіданні кафедри правового регулювання економіки.
Протокол № 1 від 19.08.2020 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Фінансове та банківське право [Електронний ресурс] : методичні рекомендації до практичних завдань для студентів спеціальності 081 "Право" першого (бакалаврського) рівня / уклад. В. В. Сергієнко, О. П. Суц. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. – 44 с.

Подано перелік практичних завдань, відповідно до тем робочої програми навчальної дисципліни, і методичні рекомендації щодо їх виконання, що сприятимуть набуттю майбутніми фахівцями професійних компетентностей для вмілого застосування чинного законодавства під час розв'язання різноманітних правових ситуацій як у побуті, так і в професійній діяльності.

Рекомендовано для студентів спеціальності 081 "Право" першого (бакалаврського) рівня денної форми навчання.

УДК 347.73(07.034)

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2021

Вступ

Практичні завдання мають на меті закріплення пройденого теоретичного матеріалу та здобуття вмінь, навичок і компетентностей з навчальної дисципліни "Фінансове та банківське право".

У межах навчальної дисципліни "Фінансове та банківське право" виконуються такі практичні завдання:

вирішення практичних завдань;

самостійне опрацювання запитань до кожної теми;

підготовка індивідуальних завдань – доповідей та розробок за певними проблемними питаннями, які стосуються суспільних відносин, що виникають у зв'язку з реалізацією функцій держави, змістом яких є управління суспільством;

складання тестів.

Практичні завдання виконуються на основі пройденого лекційного матеріалу, самостійного опрацювання студентом певних питань, що винесені до самостійної роботи. Під час виконання практичних завдань обов'язковим є застосування запропонованої до теми нормативної бази та літератури.

Практичне заняття – це форма навчального заняття, спрямована на закріплення студентом теоретичних знань, отриманих як на лекційних заняттях, так і у процесі самостійного вивчення матеріалу, а також під час виконання індивідуальної науково-дослідної роботи.

У процесі проведення практичного заняття здійснюється дискусія навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів, а також проблемні питання, відповідь на які має бути знайдена під час обговорення.

Перелік рекомендованої літератури і нормативної бази додається на початку та до кожної теми окремо.

Предметом вивчення навчальної дисципліни "Фінансове та банківське право" є суспільні відносини, що виникають з приводу формування, розподілу, перерозподілу, використання та контролю публічних фінансових ресурсів (фондів грошових коштів) у процесі діяльності держави (органів державної влади) та органів місцевого самоврядування, а також суспільні відносини, що виникають у процесі банківської діяльності, зокрема відносини, що регулюють принципи організації та діяльності банків та порядок здійснення ними банківських послуг.

Практичні заняття з навчальної дисципліни мають на меті поглибити теоретичні знання студентів і навчити застосовувати їх під час вирішення практичних кейсів.

Під час підготовки до занять студенти мають ознайомитися з нормативно-правовими актами відповідно до теми; опрацювати навчальну та спеціальну літературу.

Після вивчення навчальної дисципліни студенти мають:

- володіти основними теоретичними запитаннями з відповідної теми;
- вміти аналізувати та застосовувати нормативно-правові акти відповідно до теми;
- вміти аналізувати та застосовувати судову практику відповідно до теми;
- вміти робити правове оцінювання кейсів до теми заняття;
- знаходити шляхи подолання колізії законів.

Загальні методичні рекомендації

Методичні рекомендації до практичних завдань складаються з декількох розділів.

У розділі 1 **"Плани практичних занять, практичні завдання, запитання для самостійного опрацювання та теми індивідуальних завдань"** містяться тема заняття, план (рекомендовані для вивчення й обговорення питання), рекомендована література, практичні завдання – теоретичного і практичного характеру, контрольні запитання для самостійного опрацювання, тематика індивідуальних завдань (для підготовки доповідей, рефератів, виконання творчих завдань тощо).

Розділ 2 **"Методичні рекомендації до вирішення практичних завдань"** містить рекомендації щодо виконання практичних завдань, приклад і методику їх вирішення.

Розділ 3 **"Тестові завдання для самоперевірки"** містить приклади тестових завдань, які дозволяють перевірити рівень засвоєння навчальної дисципліни і включаються до поточного та підсумкового контролю.

Рекомендована література містить основну і додаткову літературу, інтернет-ресурси, які можуть бути використані для підготовки до практичних занять, якісного засвоєння матеріалу з метою набуття необхідних компетентностей.

Аргументоване вирішення практичних завдань можливе за умови повного вивчення літератури з певної тематики. Рішення завдань має ґрунтуватися на застосуванні виключно чинних нормативно-правових актів як національного, так і міжнародного характеру. Крім того, важливим є моментом у вирішенні практичних завдань є застосування судової практики.

Пристаючи до вирішення практичного завдання, необхідно визначитися з джерелами правового регулювання та юридичними фактами, на підставі яких виникають, змінюються чи припиняються правовідносини, вказані у завданні. Посилаючись на певну норму законодавства можливо зробити повний та аргументований висновок до ситуації, яку необхідно вирішити.

Розділ 1. Плани практичних занять, практичні завдання, запитання для самостійного опрацювання та теми індивідуальних завдань

Змістовий модуль 1 Основні положення фінансового права України

Тема 1. Поняття фінансового права

Питання до теми

1. Поняття фінансового права як галузі права.
2. Функції фінансового права.
3. Предмет і метод фінансового права.
4. Принципи фінансового права.
5. Поняття джерел фінансового права.
6. Класифікація джерел фінансового права.
7. Співвідношення фінансового права з іншими галузями права.
8. Система фінансового права.
9. Особливості міжнародно-правового регулювання фінансових правовідносин.

Рекомендована література: основна [2; 17]; додаткова [20; 32; 36; 39; 42].

Завдання 1

На науково-практичній конференції між ученими виникла дискусія стосовно місця фінансового права в системі права України. Вчені розподілились на прихильників трьох теорій. Одні вчені, прихильники першої теорії, вважали, що фінансове право є самостійною галуззю права. Прихильники другої теорії наполягали, що фінансове право – підгалузь адміністративного права. На думку прихильників третьої теорії, фінансове право – це комплексна галузь законодавства.

Дайте визначення поняття фінансового права як науки та як навчальної дисципліни. Яке місце посідає фінансове право в системі права України? Чи є фінансове право самостійною галуззю права? Відповідь аргументуйте.

Завдання 2

Знайдіть і виправте помилки.

Предметом фінансового права є суспільні відносини, що виникають з приводу формування, розподілу, перерозподілу, використання та контролю приватних фінансових ресурсів (фондів грошових коштів) у процесі діяльності фізичних осіб та органів місцевого самоврядування.

Завдання 3

Залежно від юридичної сили наведіть приклад законодавства, що містить фінансово-правові норми (мінімум – 3; максимум – 5). *Заповніть таблицю.*

Вид джерел правового регулювання	Приклад нормативно-правового акту
Конституція України (вказіть статті, що містять фінансово-правові норми)	
Міжнародні нормативні акти, ратифіковані Верховною Радою України	
Закони України у тому числі кодифіковані	
Юридична сила Декретів Кабінету Міністрів (грудень 1992 року – травень 1993 року)	
Укази Президента України	
Нормативні акти Національного банку України	
Нормативні акти Міністерства фінансів України	
Нормативні акти Державної фіскальної служби України	
Нормативні акти органів місцевого самоврядування	

Контрольні запитання для самостійного опрацювання

1. Розкрийте поняття державних фінансів, їх функції.
2. Як співвідносяться поняття "фінанси" і "гроші"?
3. Що таке фінансова діяльність держави?
4. Які принципи характерні для фінансової діяльності держави?
5. Які методи характерні для фінансової діяльності держави?
6. Розкрийте систему законодавства, що регулює фінансові правовідносини.
7. Які методи правового регулювання характерні для фінансових правовідносин?
8. Розкрийте поняття та особливості імперативного методу правового регулювання.
9. Що означає категоричність фінансових приписів?
10. Як взаємопов'язане фінансове право з іншими галузями права?
11. Розкрийте функції фінансового права.

Теми індивідуальних завдань

1. Гармонізація законодавства України з законодавством ЄС у сфері фінансової діяльності держави.
2. Актуальні проблеми фінансового права.
3. Співвідношення фінансового та банківського права.
4. Історія розвитку фінансового права України.

Тема 2. Поняття та зміст фінансових правовідносин

Питання до теми

1. Поняття та види фінансових правовідносин.
2. Види фінансових правовідносин.
3. Елементи фінансових правовідносин.
4. Суб'єкти фінансових правовідносин.
5. Виникнення фінансових правовідносин.
6. Зміна фінансових правовідносин.
7. Припинення фінансових правовідносин.

Рекомендована література: основна [2; 4; 9 – 13; 17]; додаткова [19; 20; 31; 32].

Завдання 1

Громадянин України Сидоров І. самостійно здійснював підприємницьку діяльність у сфері роздрібної торгівлі. Сидоров І. помер. Через деякий час дружина померлого Сидорова І. отримала повідомлення податкового органу про необхідність сплати єдиного податку, платником якого був померлий.

Вирішіть питання. Що є підставою виникнення, зміни та припинення фінансових правовідносин? Хто у вказаній ситуації є суб'єктами фінансових правовідносин? Чи продовжують існувати фінансові правовідносини після смерті Сидорова І.?

Завдання 2

Користуючись нормами чинного законодавства, визначте та наведіть приклади правоутворюючих, правозмінюючих та правоприпиняючих юридичних фактів, що характерні для фінансових правовідносин. Письмово оформіть відповідь.

Завдання 3

Фінансові правовідносини виникають, змінюються і припиняються на підставі юридичних фактів. За вольовою ознакою суб'єктів юридичні факти розподіляються на:

1. Діяння (бездіяльність):

правомірні: юридичні вчинки та юридичні акти;

неправомірні – правопорушення.

2. Події.

Користуючись нормами законодавства, визначте з наведеного далі переліку юридичні факти, які належать до діяння чи події.

Юридичні факти: затвердження Державного бюджету України; повідомлення податкового органу платникові податку про необхідність сплати суми податку; затвердження фінансово-планових актів; смерть платника податку; народження дитини; стихійне лихо; ухилення від сплати податків.

Завдання 4

Користуючись нормами чинного законодавства, визначте та письмово оформіть відповідь:

1) коло суб'єктів фінансових правовідносин (із посиланням на статтю та нормативно-правовий акт);

2) права та обов'язки суб'єктів фінансових правовідносин.

Контрольні запитання для самостійного опрацювання

1. Розкрийте поняття фінансових правовідносин.
2. Які існують види фінансових правовідносин?
3. Хто є суб'єктами фінансових правовідносин?
4. Які підстави виникнення фінансових правовідносин?
5. Які підстави зміни фінансових правовідносин?
6. Які підстави припинення фінансових правовідносин?

Теми індивідуальних завдань

1. Держава як суб'єкт фінансових правовідносин.
2. Адміністративно-територіальні одиниці в особі відповідних державних органів чи органів місцевого самоврядування як суб'єкти фінансових правовідносин.
3. Юридичні особи публічного як суб'єкти фінансових правовідносин.
4. Юридичні особи приватного права як суб'єкти фінансових правовідносин.
5. Фізичні особи як суб'єкти фінансових правовідносин.

Тема 3. Основні положення фінансового контролю в Україні

Питання до теми

1. Поняття фінансового контролю.
2. Принципи фінансового контролю.
3. Поняття фінансового контролю.
4. Методи фінансового контролю.
5. Види фінансового контролю.
6. Загальна характеристика органів, що здійснюють фінансовий контроль, їх компетенція.
7. Класифікація органів, що здійснюють фінансовий контроль.
8. Стратегічний фінансовий контроль.

Рекомендована література: основна [2; 4; 17]; додаткова [20; 31 – 39; 41].

Завдання 1

Керуючись нормами чинного законодавства, заповніть таблицю.

Орган державного фінансового контролю загальної компетенції	Нормативно-правовий акт, на підставі якого здійснюється фінансовий контроль	Стаття	Повноваження органу
Верховна Рада України			
Комітет Верховної Ради України з питань бюджету			
Комітет з питань податкової та митної політики			
Комітет з питань фінансової політики і банківської діяльності			
Президент України			
Рада національної безпеки й оборони			
Кабінет Міністрів України			

Завдання 2

Працівники Державної фіскальної служби прибули на підприємство з метою перевірки законності підприємницької діяльності. З їх слів перевірка є плановою, але жодних документів, що підтверджують плановий характер заходу вони не надали. Крім того, в одного перевіряючого було відсутнє посвідчення працівника ДФС, а інший пред'явив недійсне посвідчення (строк дії посвідчення сплинув 2 місяці тому). Перевіряючих не допустили на територію підприємства. Керівництво підприємства пояснило, що вони не були попереджені належним чином про проведення перевірки завчасно.

Вирішіть питання.

Завдання 3

Керуючись нормами чинного законодавства, заповніть таблицю.

Орган державного фінансового контролю спеціальної компетенції	Нормативно-правовий акт, на підставі якого здійснюється фінансовий контроль	Стаття	Повноваження органу
Рахункова палата			
Міністерство фінансів України			
Державна казначейська служба України			

Державна пробірня служба			
Національний банк України			
Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку			
Державна фіскальна служба			
Державна аудиторська служба України			
Державна служба фінансового моніторингу України			
Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг			

Контрольні запитання для самостійного опрацювання

1. Розкрийте поняття фінансового контролю.
2. Охарактеризуйте принципи фінансового контролю.
3. Які існують методи фінансового контролю?
4. Назвіть та розкрийте види фінансового контролю.
5. Розкрийте систему органів, що здійснюють фінансовий контроль, їх компетенція.
6. Розкрийте завдання фінансового контролю.

Теми індивідуальних завдань

1. Особливості фінансового контролю.
2. Елементи фінансового контролю.
3. Основні положення міжнародного фінансового контролю.
4. Значення громадського фінансового контролю.
5. Контроль за використанням державних фінансів на місцевому рівні в Україні.
6. Правовий статус та повноваження органів державного фінансового контролю загальної компетенції.

Тема 4. Відповідальність у фінансовому праві

Питання до теми

1. Відповідальність за порушення фінансового законодавства.
2. Фінансові правопорушення.
3. Фінансово-правова відповідальність: поняття, ознаки, підстави виникнення.

4. Фінансові санкції.

5. Підстави притягнення до адміністративної відповідальності за порушення фінансового законодавства.

Рекомендована література: основна [2 – 4; 17]; додаткова [20; 31 – 42].

Завдання 1

Між ученими виникла дискусія стосовно питання фінансової відповідальності як виду юридичної відповідальності. Професор Петрова наголошувала, що у юридичній науці розрізняють кілька традиційних видів юридичної відповідальності: кримінальну, адміністративну, цивільно-правову та дисциплінарну. При цьому, на її думку, фінансова відповідальність є видом адміністративної відповідальності. Водночас, професор Іванова, заперечувала і вказала свою наукову позицію, що в юридичній літературі як самостійний вид відповідальності розглядають фінансово-правову відповідальність. Фінансово-правову відповідальність визначають як обов'язок особи, котра вчинила фінансове правопорушення, зазнати кари майнового характеру через застосування органами фінансового контролю фінансових санкцій у порядку, встановленому фінансовим законодавством.

Визначте поняття фінансової відповідальності. Визначте підстави притягнення до фінансової відповідальності. Чи є фінансова відповідальність окремим видом юридичної відповідальності? Відповідь аргументуйте.

Завдання 2

У процесі проведення камеральної перевірки приватного підприємства "Компас" була виявлена арифметична помилка у декларації з податку на прибуток, яка призвела до заниження суми податкового зобов'язання у розмірі 125 000 грн.

Які порушення чинного законодавства повинна встановити Державна податкова служба та які санкції за ці порушення встановлюються чинним законодавством? До якого виду відповідальності буде притягнуто підприємство "Компас"?

Завдання 3

Фізична особа-підприємець Капуста І. І. здійснювала підприємницьку діяльність з 2016 року у сфері надання послуг. З 2018 року вона почала систематично ухилятися від сплати податків.

Чи підлягає притягненню до відповідальності фізична особа-підприємець? До якого виду відповідальності можливо притягнути Капусту І. І., як відрізняють між собою фінансова та кримінальна відповідальність?

Завдання 4

Податковою міліцією ГУ ДФС у Сумській області під процесуальним керівництвом прокуратури області у кримінальному провадженні повідомлено про підозру керівнику одного з підприємств обласного центру, його заступнику та головному хіміку підприємства.

Зазначені особи, за попередньою змовою, організували на території м. Суми масове незаконне виробництво підакцизних товарів – спирту етилового. Під виглядом необлікованої рідини така продукція використовувалась для подальшого виготовлення спиртовмісної продукції, яка не є підакцизною. Це надавало змогу уникнути необхідності отримання відповідної ліцензії.

У результаті проведеного обшуку за місцем розташування підпільного цеху вилучено 10 тисяч літрів сировини (розчинника), 200 літрів спирту, тару для його зберігання та обладнання для незаконного виготовлення спирту. Також було вилучено вантажний автомобіль марки "MAN", яким здійснювалось перевезення сировини та спирту. Загальна вартість вилученого майна складає близько 3 млн гривень.

Визначте, до якого виду юридичної відповідальності буде притягнуто зазначених осіб. Чи є в діях вказаних осіб правопорушення? Ситуацію вирішіть питання.

Завдання 5

Головний бухгалтер підприємства умисно вносила завідомо неправдиві відомості до податкових декларацій з плати за землю за 2017 – 2019 роки та подала їх до податкового органу. А саме – зазначила, що земельна ділянка, що використовується підприємством, оподатковується за ставкою 5 %. При цьому, головному бухгалтеру було достовірно відомо, що рішенням міської ради обласного центру встановлено ставку земельного податку на земельні ділянки у розмірі 12 % від їх нормативної грошової оцінки. Вчинення таких дій призвело до несплати земельного податку в сумі 2,5 млн гривень.

Визначте, чи є в діях головного бухгалтера підприємства правопорушення? Відповідь аргументуйте.

Контрольні запитання для самостійного опрацювання

1. Розкрийте основні положення відповідальності за порушення фінансового законодавства.
2. Що таке фінансові правопорушення?
3. Фінансові санкції: поняття, підстави застосування.
4. Фінансово-правова відповідальність: поняття, ознаки, підстави виникнення.
5. Які існують підстави притягнення до адміністративної відповідальності за порушення фінансового законодавства?
6. Які існують підстави притягнення до кримінальної відповідальності за порушення фінансового законодавства?
7. Які існують підстави притягнення до дисциплінарної відповідальності за порушення фінансового законодавства?
8. Які існують підстави притягнення до цивільної відповідальності за порушення фінансового законодавства?

Теми індивідуальних завдань

1. Відмінність фінансово-правової відповідальності від адміністративної.
2. Співвідношення фінансової та дисциплінарної відповідальності.
3. Співвідношення фінансової та кримінальної відповідальності.
4. Співвідношення фінансової і цивільної відповідальності.

Тема 5. Бюджетне право як підгалузь фінансового права

Питання до теми

1. Предмет та метод бюджетного права.
2. Принципи бюджетного права.
3. Бюджетні правовідносини.
4. Характеристика норм бюджетного права.
5. Джерела бюджетного права.
6. Бюджетні повноваження держави та органів місцевого самоврядування.
7. Бюджетний контроль: поняття, ознаки, методи.
8. Відповідальність за порушення бюджетного законодавства.

Рекомендована література: основна [2; 17]; додаткова [20; 31 – 42].

Завдання 1

Керуючись нормами чинного законодавства, заповніть таблицю.

Орган контролю за дотриманням бюджетного законодавства	Нормативно-правовий акт, на підставі якого здійснюється контроль за дотриманням бюджетного законодавства	Стаття	Повноваження органу
Верховна Рада України			
Рахункова палата			
Міністерство фінансів України			
Казначейство України			

Завдання 2

Видатки бюджету м. Одеси на благоустрій не привели до підвищення благоустрою міста. Місто занедбане, ситуація з благоустроєм продовжує погіршуватись, що викликає все більше невдоволення як городян, так і гостей міста, що може призвести до відтоку туристів (м. Одеса вважається привабливим як курортне місто).

Чи можна вважати порушенням бюджетного законодавства використання не в повному обсязі видатків на благоустрій?

Завдання 3

У 2016 році Полтавській обласній державній адміністрації було надано кошти з державного бюджету на будівництво автомобільних доріг обласного значення у розмірі 30 млн грн, проте вказані кошти були спрямовані органами місцевого самоврядування на будівництво православного храму.

Чи є в даному випадку порушення норм бюджетного законодавства? Які заходи впливу можна застосувати до порушників бюджетного законодавства? Розкрийте поняття "нецільове використання бюджетних коштів". До яких видів юридичної відповідальності можуть бути притягнуті суб'єкти бюджетних правовідносин за порушення норм бюджетного законодавства?

Контрольні запитання для самостійного опрацювання

1. Дайте визначення бюджетної системи України.
2. Які правовідносини належать до предмета бюджетного права?
3. Які методи характерні для регулювання бюджетних правовідносин?

4. Що таке принципи бюджетного права?
5. Розкрийте поняття "бюджетні правовідносини".
6. Охарактеризуйте норми бюджетного права.
7. Розкрийте систему джерел бюджетного права.
8. Розкрийте бюджетні повноваження держави.
9. Розкрийте бюджетні повноваження органів місцевого самоврядування.
10. Розкрийте основні положення Бюджетного кодексу України.

Теми індивідуальних завдань

1. Видатки та кредитування місцевих бюджетів.
2. Складання, розгляд, затвердження, виконання та звітність місцевих бюджетів.
3. Бюджетна система України та основи бюджетного процесу.
4. Бюджетний процес та його учасники.
5. Доходи, видатки та кредитування державного бюджету України.
6. Розгляд та затвердження державного бюджету України.
7. Розкрийте основні методи бюджетного контролю.

Тема 6. Правові основи загальнообов'язкового державного соціального страхування

Питання до теми

1. Правове регулювання страхування.
2. Поняття, види і форми публічного страхування.
3. Правове регулювання загальнообов'язкового державного соціального страхування.
4. Правове регулювання обов'язкового державного пенсійного страхування.

Рекомендована література: основна [2; 4; 9 – 12; 17]; додаткова [20; 32 – 42].

Завдання 1

Визначте, як взаємопов'язані між собою Закон України "Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування", Закон України "Про страхування" та Закон України "Про соціальні послуги".

Завдання 2

Громадянка Луців працювала продавцем у супермаркеті з 7 лютого 2016 року. У березні 2016 року виникло право на відпустку у зв'язку з вагітністю та пологами. За відпрацьований період її було нараховано 24 200 грн.

Вирішіть ситуацію. Чи має право громадянка Луців на допомогу у зв'язку з вагітністю та пологами, враховуючи те, що:

- а) вона працювала лише три місяці;
- б) у громадянки Луців народилася одна дитина.

Завдання 3

Працівник молочного комбінату, працюючи у нічну зміну, виконуючи свої трудові обов'язки впав, перебуваючи на території молочного цеху, отримав виробничу травму – зламав ногу.

Ураховуючи те, що він став тимчасово непрацездатним, чи має право працівник на виплати у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності? Якщо він має право на виплати то, хто повинен їх виплатити? Які функції виконує Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві?

Контрольні запитання для самостійного опрацювання

1. Визначте страхування як інститут фінансового права.
2. Визначте страхування як вид господарської діяльності.
3. Розкрийте поняття та ознаки загальнообов'язкового державного соціального страхування.
4. Які існують види загальнообов'язкового державного соціального страхування?
5. Які ознаки характерні для публічного страхування?
6. Які існують функції публічного страхування?
7. Розкрийте принципи публічного страхування.
8. Охарактеризуйте види загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Теми індивідуальних завдань

1. Розкрийте особливості добровільного страхування.
2. Розкрийте особливості обов'язкового страхування.
3. Медичне страхування як вид публічного страхування.
4. Принципи загальнообов'язкового пенсійного страхування.

Змістовий модуль 2

Основні положення банківського права

Тема 7. Банківське право та банківські правовідносини

Питання до теми

1. Поняття, предмет та методи банківського права.
2. Система банківського права.
3. Принципи банківського права.
4. Джерела банківського права.
5. Основні положення Закону України "Про банки і банківську діяльність".
6. Поняття банківської діяльності.
7. Поняття банківських правовідносин.
8. Елементи банківських правовідносин.
9. Банківська система України.

Рекомендована література: основна [1; 6; 14; 18]; додаткова [19; 21 – 30; 34 – 40; 42].

Завдання 1

Користуючись нормами Закону України "Про банки і банківську діяльність", заповніть таблицю на тему: "Принципи банківського права".

Принципи	Статті	Зміст принципу

Завдання 2

Користуючись Законом України "Про банки і банківську діяльність", наведіть по три приклади охоронних, зобов'язуючих, забороняючих та уповноважуючих банківсько-правових норм.

Завдання 3

Користуючись законодавством, що регулює банківську діяльність, наведіть по три приклади правовстановлюючих, правозмінюючих та правоприпиняючих юридичних фактів, на підставі яких виникають, змінюються та припиняються банківські правовідносини.

Контрольні запитання для самостійного опрацювання

1. Розкрийте поняття банківського права.
2. Які суспільні відносини входять до предмета банківського права?
3. Які методи правового регулювання характерні для банківського права?
4. Охарактеризуйте систему банківського права.
5. Які принципи характерні для банківського права.
6. Розкрийте джерела банківського права залежно від юридичної сили.
7. Дайте характеристику основних положень Закону України "Про банки і банківську діяльність".
8. Розкрийте поняття "банківська діяльність".
9. Розкрийте поняття банківських правовідносин.

Теми індивідуальних завдань

1. Актуальні проблеми банківського права.
2. Проблеми банківської системи України.
3. Місце банківського права в системі права України.
4. Банківські правовідносини: поняття та елементи.
5. Юридичні факти як підстава виникнення, зміни та припинення банківських правовідносин.
6. Зміст банківських правовідносин.
7. Міжнародно-правове регулювання банківської діяльності.

Тема 8. Правове становище комерційних банків

Питання до теми

1. Поняття та ознаки банків.
2. Організаційно-правова форма банку.
3. Класифікація комерційних банків.
4. Вимоги до діяльності банків.
5. Підстави припинення банківської діяльності.

6. Організаційно-функціональна структура банку.

7. Порядок надання дозволів та ліцензій на здійснення банківських операцій.

Рекомендована література: основна [1; 5 – 8; 14 – 16; 18]; додаткова [19; 21 – 30; 34 – 40; 42].

Завдання 1

Участь держави у статутному капіталі АТ "ААА-Банк" складає 10 %. Управління діяльністю банку здійснюють органи акціонерного товариства в порядку, передбаченому Законом України "Про акціонерні товариства".

Визначте поняття державного та комерційного банку. Які вимоги встановлено законодавством до державних банків? Чи можна вважати АТ "ААА-Банк" державним банком?

Завдання 2

Дайте порівняльно-правову характеристику комерційного банку та державного банку. Заповніть таблицю.

Ознаки	Державний банк	Комерційний банк
Організаційно-правова форма		
Акціонери		
Органи управління		
Вимоги до статутного капіталу		
Створюється і діє на підставі		

Завдання 3

Керуючись нормами Закону України "Про банки і банківську діяльність", знайдіть визначення, яке відповідає терміну. Заповніть таблицю, позначивши правильну відповідь.

Визначення	Терміни
Документ, який видається Національним банком України в порядку і на умовах, визначених у цьому Законі, на підставі якого банки та філії іноземних банків мають право здійснювати банківську діяльність	Банківська діяльність
Залучення у вклади грошових коштів фізичних і юридичних осіб та розміщення зазначених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик, відкриття і ведення банківських рахунків фізичних та юридичних осіб	Банківська ліцензія

Банк, у якому частка капіталу, що належить хоча б одному іноземному інвестору, становить не менше 10 %	Асоційована особа
Юридична особа, яка на підставі банківської ліцензії має виключне право надавати банківські послуги, відомості про яку внесені до Державного реєстру банків	Афілійована особа банку
Будь-яка юридична особа, в якій банк має істотну участь або яка має істотну участь у банку	Банк
Чоловік або дружина, прямі родичі цієї особи (батько, мати, діти, рідні брати та сестри, дід, баба, онуки), прямі родичі чоловіка або дружини цієї особи, чоловік або дружина прямого родича	Банк з іноземним капіталом

Контрольні запитання для самостійного опрацювання

1. Розкрийте сутність економічної незалежності комерційних банків.
2. Який порядок відкриття відокремлених підрозділів банку на території України?
3. Визначте, нормами яких нормативно-правових актів визначаються особливості правового статусу, порядку створення, діяльності, реорганізації та ліквідації банків.
4. Який порядок відкриття філій та представництв іноземних банків на території України?
5. Розкрийте поняття банків.
6. Назвіть ознаки банків.
7. У яких організаційно-правових формах створюються і діють банки?
8. Охарактеризуйте вимоги до діяльності банків.
9. Який порядок надання дозволів та ліцензій на здійснення банківських операцій?
10. Розкрийте основні положення Закону України "Про систему гарантування вкладів фізичних осіб".

Теми індивідуальних завдань

1. Проблеми діяльності комерційних банків України.
2. Перспективи розвитку діяльності комерційних банків.
3. Особливості правового становища комерційних банків.
4. Актуальні проблеми банківської системи України.
5. Правове становище державних банків.

Тема 9. Порядок створення комерційних банків

Питання до теми

1. Законодавче регулювання державної реєстрації комерційних банків.
2. Особливості створення банків з іноземним капіталом.
3. Особливості створення державних банків.
4. Банківська таємниця.
5. Порядок розкриття банківської таємниці.
6. Повноваження банків як суб'єктів первинного фінансового моніторингу.
7. Правовий статус філій, відділень і представництв банку та порядок їх відкриття.

Рекомендована література: основна [1; 5 – 8; 14 – 16; 18]; додаткова [19; 21 – 30; 34 – 40; 42].

Завдання 1

Розкрийте етапи створення комерційного банку у формі акціонерного товариства. Під час розкриття кожного етапу необхідно вказати вичерпний перелік нормативно-правових актів та норм, на які необхідно посилатись. Крім того, під час розкриття кожного етапу необхідно зазначити перелік необхідних документів.

Відповідь оформіть письмово.

Завдання 2

Визначте коло осіб, що можуть бути засновниками/учасниками комерційного банку та вкажіть вимоги законодавства до таких осіб.

Відповідь оформіть письмо з посиланням на норми законодавства.

Завдання 3

Уповноважена засновником особа подала пакет необхідних документів до територіального підрозділу Національного банку України для проведення державної реєстрації юридичної особи, яка має намір здійснювати банківську діяльність. У державній реєстрації комерційного банку заявникам було відмовлено.

Який порядок створення та державної реєстрації комерційних банків? На який державний орган покладено функції державної реєстрації створення комерційних банків? Чи правомірно було відмовлено в державній

реєстрації? Які функції здійснює Національний банк України під час створення комерційних банків?

Контрольні запитання для самостійного опрацювання

1. Якими нормативно-правовими актами здійснюється регулювання державної реєстрації комерційних банків?
2. Які особливості створення банків з іноземним капіталом?
3. Що означає правова категорія "банківська таємниця"?
4. Який існує передбачений законодавством порядок розкриття банківської таємниці?
5. Які повноваження мають банки як суб'єктів первинного фінансового моніторингу?

Теми індивідуальних завдань

1. Правовий статус філій, відділень і представництв банку та порядок їх відкриття.
2. Порядок формування та збільшення статутного капіталу банку.
3. Особливості правового становища спеціалізованих банків.
4. Розкрийте умови істотної участі в банку.
5. Органи управління та контролю банком.
6. Обмеження діяльності банків.
7. Проблеми правового регулювання створення банків в Україні.

Тема 10. Правові основи припинення діяльності комерційних банків

Питання до теми

1. Заходи впливу, що застосовуються до комерційних банків за порушення ними банківського законодавства.
2. Порядок призначення тимчасової адміністрації банку.
3. Порядок реорганізації банку.
4. Умови реорганізації банку.
5. Правові наслідки введення мораторію на задоволення вимог кредиторів.
6. Поняття санації (фінансового оздоровлення) банку.
7. Поняття санаційного банку.

8. Загальна характеристика ліквідаційної процедури комерційних банків.

9. Черговість та порядок задоволення вимог до банку у разі його ліквідації.

Рекомендована література: основна [5 – 8; 14 – 16; 18]; додаткова [19; 21 – 30; 34 – 40; 42].

Завдання 1

На загальних зборах акціонерів, власники комерційного банку прийняли рішення про реорганізацію шляхом перетворення.

Кредитори банку звернулися з вимогою дострокового виконання зобов'язання від банку.

Що таке реорганізація? Які існують види та підстави реорганізації? Охарактеризуйте реорганізацію шляхом перетворення. Чи мають право кредитори вимагати дострокового виконання зобов'язання від банку? Посилаючись на норми законодавства, аргументуйте відповіді.

Завдання 2

Користуючись нормами чинного законодавства, заповніть таблицю на тему: "Черговість задоволення вимог кредиторів до банку у разі його ліквідації"

№ черги	Вимоги, зобов'язання
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	

Завдання 3

Комерційний банк не виконав жодної банківської операції протягом року з дня отримання банківської ліцензії. Національним банком України було відкликано банківську ліцензію.

Що означає відкликання банківської ліцензії? Які наслідки відкликання банківської ліцензії? У які строки Національний банк України та за погодженням якого органу приймає рішення про відкликання банківської ліцензії?

Контрольні запитання для самостійного опрацювання

1. Загальна характеристика правового регулювання припинення банківської діяльності.
2. Назвіть заходи впливу, що застосовуються до комерційних банків за порушення ними банківського законодавства.
3. Який порядок призначення тимчасової адміністрації банку?
4. Який порядок реорганізації банку?
5. Назвіть правові наслідки введення мораторію на задоволення вимог кредиторів.
6. Розкрийте поняття санації (фінансового оздоровлення) банку.
7. Охарактеризуйте основні положення ліквідаційної процедури комерційних банків.
8. Яка існує черговість та порядок задоволення вимог до банку у разі його ліквідації?

Теми індивідуальних завдань

1. Основні проблеми правового регулювання припинення банківської діяльності.
2. Відкликання банківської ліцензії та ліквідація банку.
3. Реорганізація банку.

Тема 11. Правове становище Національного банку України

Питання до теми

1. Правове становище Національного банку України.
2. Основні положення Закону України "Про Національний банк України".
3. Нормативно-правові акти Національного банку України.
4. Функції Національного банку України за чинним законодавством.
5. Керівні органи Національного банку України.
6. Організаційна структура Національного банку України.
7. Операції Національного банку України.

Рекомендована література: основна [1; 5 – 8; 14 – 16; 18]; додаткова [19; 21 – 30; 34 – 40; 42].

Завдання 1

Користуючись Законом України "Про Національний банк України", заповніть таблицю.

Повноваження Ради Національного банку України	Повноваження правління Національного банку України	Обов'язки та повноваження голови Національного банку України

Завдання 2

Користуючись Законом України "Про Національний банк України", проведіть порівняльно-правову характеристику та заповніть таблицю.

Пункти	Рада НБУ	Правління НБУ
Повноваження		
Склад		
Порядок формування		
Порядок роботи		

Контрольні запитання для самостійного опрацювання

1. Розкрийте правове становище Національного банку України.
2. Охарактеризуйте основні положення Закону України "Про Національний банк України".
3. Нормативно-правові акти Національного банку України.
4. Які функції виконує Національний банк України?
5. Назвіть керівні органи Національного банку України та їх повноваження.
6. Які операції виконує Національний банк України?
7. Які завдання виконує рада Національного банку України?
8. Які вимоги встановлено законодавством до найменування Національного банку України?
9. Які функції виконує правління Національного банку України?
10. Яка структура Національного банку України?
11. Які види операцій здійснює Національний банк України?

Теми індивідуальних завдань

1. Правова основа діяльності Національного банку України.
2. Склад та формування ради Національного банку України.
3. Повноваження Національного банку України в сфері валютного регулювання та нагляду.
4. Порядок взаємодії Національного банку України та Кабінету Міністрів України.

Тема 12. Банківські операції

Питання до теми

1. Поняття банківських операцій.
2. Види банківських операцій.
3. Депозитні (вкладні) операції.
4. Кредитні операції.
5. Валютні операції.
6. Повноваження Національного банку України у сфері валютного регулювання та валютного контролю.
7. Правовий статус Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.
8. Порядок спадкування вкладу (депозиту).

Рекомендована література: основна [1; 6 – 8; 14 – 16; 18]; додаткова [19; 23 – 29; 34 – 40; 42].

Завдання 1

Державне регулювання діяльності банків здійснюється Національним банком України у таких формах: адміністративне регулювання та індикативне регулювання.

Користуючись Законом України "Про Національний банк України", з наведених далі дій Національного банку України, оберіть ті, що належать до адміністративного та ті, що належать до індикативного регулювання.

Дії Національного банку України: реєстрація банків і ліцензування їх діяльності; рефінансування банків; встановлення вимог та обмежень щодо діяльності банків; встановлення обов'язкових економічних нормативів; застосування санкцій адміністративного чи фінансового характеру; визначення норм обов'язкових резервів для банків; нагляд за діяльністю банків; встановлення норм відрахувань до резервів на покриття ризиків від активних банківських операцій; надання рекомендацій щодо діяльності банків;

визначення процентної політики кореспондентських відносин; управління золотовалютними резервами, включаючи валютні інтервенції; операцій з цінними паперами на відкритому ринку; імпорту та експорту капіталу.

Завдання 2

Користуючись нормами законодавства, дайте письмове визначення таких термінів:

- вклади (депозити) на вимогу;
- вклади (депозити) строкові;
- вкладна (депозитна) операція;
- вкладник;
- ощадний (депозитний) сертифікат;
- договір банківського вкладу;
- валютні операції;
- кредитні операції.

Контрольні запитання для самостійного опрацювання

1. Розкрийте поняття банківських операцій.
2. Які види банківських операцій можуть здійснювати банки?
3. Які повноваження має Національний банк України у сфері валютного регулювання та валютного контролю?
4. Розкрийте правовий статус Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.
5. Який існує порядок спадкування вкладу (депозиту)?

Теми індивідуальних завдань

1. Особливості депозитних (вкладних) операцій.
2. Особливості кредитних операцій.
3. Особливості валютних операцій.

Розділ 2. Методичні рекомендації до вирішення практичних завдань

Вирішення практичних завдань максимально наближає майбутніх фахівців до юридичної практики та виховує навички пошуку та застосування необхідних нормативно-правових актів.

У юридичній практиці основним завданням правозахисника є вміння компетентно вирішити найскладнішу спірну ситуацію, що виникає між суб'єктами правовідносин. Саме під час вирішення практичних завдань з різних галузей права майбутні фахівці навчаються:

застосовувати норми законодавства щодо врегулювання правовідносин;

абстрактно мислити;

аналізувати законодавство;

надавати порівняльно-правову характеристику норм, що регулюють правовідносини;

виявляти колізії правового регулювання.

Вирішення ситуаційних завдань можливе різними варіантами, але основою є застосування необхідних джерел правового регулювання та відповідей на поставлені запитання до ситуаційного завдання.

Так, під час вирішення завдання студент повинен:

1. Уважно прочитати практичне завдання та визначитись на знання якої теми воно розраховане.

2. Проаналізувати ситуацію та встановити юридично значущу інформацію і факти.

3. Охарактеризувати правовідносини, що виникли за умовами практичного завдання.

4. Звернути увагу на сумнівні факти.

5. Правова регламентація – необхідно знайти нормативно-правові акти, що регулюють проблемні правовідносини, вказані у завданні. Можлива така ситуація, що одні правовідносини одночасно можуть регулюватися декількома нормативно-правовими актами. У такому випадку рекомендовано вказувати всі нормативно-правові акти з посиланням на відповідну норму. Джерела правового регулювання правовідносин необхідно аналізувати та застосовувати залежно від юридичної сили. Пошук необхідного законодавства необхідно здійснювати на офіційному сайті Верховної Ради України за посиланням <https://zakon.rada.gov.ua/laws>, оскільки саме на офіційні сторінці можливо знайти всі зміни законодавства та чинність нормативно-правового акту.

6. Важливим є застосування судової практики до вирішення практичних завдань, наприклад, застосування Постанов пленуму Вищого господарського суду України.

7. Надання відповідей до поставлених у завданні питань.

8. Загальна відповідь – висновок за практичним завданням.

Якщо завдання передбачає проведення порівняльно-правової характеристики певних суб'єктів і заповнення таблиці – студент повинен знайти необхідні нормативно-правові акти і, посилаючись на норми законодавства, вказати суттєві ознаки, що відрізняють одного суб'єкта від іншого.

Якщо завдання передбачає заповнення пропущеного тексту – студент повинен знайти необхідний нормативно-правовий акт та, посилаючись на відповідну норму, заповнити пропущений текст.

Якщо завданням є заповнення таблиці, то студенту необхідно знайти необхідний нормативно-правовий акт (акти) і заповнити відповіді зі вказівкою на необхідну статтю.

Отже, під час вирішення практичних завдань студенти закріплюють отримані теоретичні знання шляхом застосування норм законодавства до регулювання проблемних правовідносин.

Приклад вирішення завдань

Завдання

Комерційний банк не виконав жодної банківської операції протягом року з дня отримання банківської ліцензії. Національним банком України було відкликано банківську ліцензію.

Що означає відкликання банківської ліцензії? Які наслідки відкликання банківської ліцензії? В які строки Національний банк України та за погодженням якого органу приймає рішення про відкликання банківської ліцензії?

Вирішення

Правове регулювання діяльності комерційних банків в Україні здійснюється Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України, Законом України "Про банки і банківську діяльність", Законом України "Про Національний банк України", Законом України "Про ліцензування видів господарської діяльності", Законом України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців та громадських формувань".

Основним у визначенні правового становища комерційних банків є Закон України "Про банки і банківську діяльність". Цей Закон визначає структуру банківської системи, економічні, організаційні і правові засади створення, діяльності, реорганізації і ліквідації банків. Метою цього Закону є правове забезпечення стабільного розвитку і діяльності банків в Україні і створення належного конкурентного середовища на фінансовому ринку, забезпечення захисту законних інтересів вкладників і клієнтів банків, створення сприятливих умов для розвитку економіки України та підтримки вітчизняного товаровиробника.

Згідно зі ст. 2 Закону України "Про банки і банківську діяльність" банк – це юридична особа, яка на підставі банківської ліцензії має виключне право надавати банківські послуги, відомості про яку внесені до Державного реєстру банків. Виходячи з положення вказаної статті, встановлюємо:

по-перше, банк – юридична особа, а отже, створюється відповідно до положень Закону України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців та громадських формувань";

по-друге, банк діє виключно на підставі банківської ліцензії. Банківська ліцензія – це документ, який видається Національним банком України в порядку і на умовах, визначених у цьому Законі, на підставі якого банки та філії іноземних банків мають право здійснювати банківську діяльність (ст. 2 Закону України "Про банки і банківську діяльність").

Перше питання: що означає відкликання банківської ліцензії?

Відкликання ліцензії на здійснення банківської діяльності регламентується ст. 77 Закону України "Про банки і банківську діяльність" – Національний банк України має право відкликати банківську ліцензію з власної ініціативи у разі, якщо:

1) виявлено, що документи, надані для отримання банківської ліцензії, містять недостовірну інформацію;

2) банк не виконав жодної банківської операції протягом року з дня отримання банківської ліцензії;

3) встановлено систематичне порушення банком законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

Отже, виходячи з умов завдання, керуючись ч. 2 ст. 77 Закону України "Про банки і банківську діяльність", Національний банк України має право відкликати ліцензію, оскільки банк не виконав жодної банківської операції протягом року з дня отримання банківської ліцензії.

Друге питання: які наслідки відкликання банківської ліцензії?

Наслідком відкликання ліцензії є ліквідація банку. Так, відповідно до ст. 77 Закону України "Про банки і банківську діяльність", банк може бути ліквідований:

1) за рішенням власників банку;

2) у разі відкликання Національним банком України банківської ліцензії з власної ініціативи або за пропозицією Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

Отже, у разі відкликання Національним банком України банківської ліцензії з власної ініціативи або за пропозицією Фонду гарантування вкладів фізичних осіб банк може бути ліквідованим.

Третє питання: в які строки Національний банк України та за погодженням якого органу приймає рішення про відкликання банківської ліцензії?

Відповідно до ст. 77 Закону України "Про банки і банківську діяльність" Національний банк України приймає рішення про відкликання у банку банківської ліцензії та ліквідацію банку за пропозицією Фонду гарантування вкладів фізичних осіб протягом п'яти днів з дня отримання такої пропозиції Фонду.

Висновок за завданням: Національний банк України має право відкликати банківську ліцензію, оскільки протягом року банк не виконав жодної операції. Відкликання банківської ліцензії відповідатиме закону, оскільки регламентоване ст. 77 Закону України "Про банки і банківську діяльність". Правовим наслідком відкликання ліцензії є ліквідація банку. Національний банк України приймає рішення про відкликання у банку банківської ліцензії та ліквідацію банку за пропозицією Фонду гарантування вкладів фізичних осіб протягом п'яти днів з дня отримання такої пропозиції Фонду.

Розділ 3. Тестові завдання для самоперевірки

1. Умовою функціонування фінансів є:

- а) наявність грошей;
- б) наявність майна;
- в) наявність боргу;
- г) наявність кредиту.

2. Система економічних відносин, які пов'язані з формуванням, утворенням, розподілом (перерозподілом) і використанням фінансових ресурсів – це:

- а) фінанси;
- б) гроші;
- в) коносаменти;
- г) векселі.

3. Знайдіть неправильну відповідь: сутність фінансів концентровано виражена у виконанні ними таких функцій:

- а) розподільчої;
- б) контрольної;

- в) стимулюючої;
- г) виховної.

4. До фінансової системи не входять:

- а) державні фінанси;
- б) місцеві фінанси;
- в) фінанси підприємств, установ, організацій;
- г) приватні фінанси фізичних осіб.

5. Знайдіть неправильну відповідь: державні фінанси містять:

- а) державний бюджет;
- б) державні позабюджетні фонди;
- в) державні дотації;
- г) державний кредит.

6. Який зі вказаних принципів не характерний для фінансової діяльності держави:

- а) публічності, гласності, відкритості;
- б) розподілу компетенції між законодавчими, виконавчими та судовими органами влади;
- в) диспозитивності;
- г) самостійності у встановлених чинним законодавством держави межах фінансової діяльності органів місцевого самоврядування?

7. Найвищим органом управління державними фінансами загальної компетенції є:

- а) Президент України;
- б) Верховна Рада України;
- в) Кабінет міністрів України;
- г) Міністерство фінансів України.

8. До органів управління фінансовою діяльністю спеціальної компетенції не належить:

- а) фінансові органи місцевих державних адміністрацій;
- б) Міністерство фінансів України;
- в) Державна фіскальна служба України;
- г) Кабінет Міністрів України.

9. До делегованих повноважень органів місцевого самоврядування у сфері фінансів і бюджету належать:

а) здійснення відповідно до закону контролю за дотриманням зобов'язань щодо платежів до місцевого бюджету на підприємствах і в організаціях незалежно від форм власності;

б) здійснення відповідно до закону контролю за дотриманням цін і тарифів;

в) укладання з юридичними і фізичними особами договорів на справляння місцевих зборів, обов'язковість укладення яких установлена законодавством;

г) сприяння здійсненню інвестиційної діяльності на відповідній території.

10. Сукупність правових норм, що регулюють суспільні відносини, які виникають у процесі фінансової діяльності держави – це:

а) фінансове право;

б) банківське право;

в) бюджетне право;

г) податкове право.

11. Суспільні відносини, що виникають з приводу формування, розподілу, перерозподілу, використання та контролю публічних фінансових ресурсів (фондів грошових коштів) у процесі діяльності держави (органів державної влади) та органів місцевого самоврядування є предметом:

а) фінансового права;

б) податкового права;

в) біржового права;

г) бюджетного права.

12. Критерієм відмежування фінансово-правових відносин від інших видів відносин, що також мають грошовий характер, є те, що однією зі сторін таких відносин є:

а) орган місцевого самоврядування;

б) юридична особа;

в) держава;

г) фізична особа-підприємець.

13. Основним методом фінансового права є:

- а) диспозитивний метод;
- б) метод владних приписів;
- в) колізійний метод;
- г) матеріально-правовий метод.

14. Хто не є суб'єктом фінансових правовідносин:

- а) держава, адміністративно-територіальні одиниці в особі відповідних державних органів чи органів місцевого самоврядування;
- б) громадяни, які є як суб'єктами підприємницької діяльності, так і фізичними особами, які не є суб'єктами підприємницької діяльності, тобто індивідуальні суб'єкти;
- в) підприємства, організації, установи, тобто юридичні особи публічного та приватного права, їх підрозділи;
- г) усі зазначені суб'єкти є суб'єктами фінансових правовідносин.

15. Міра державного осуду, яка виявляється у нормативному та забезпеченому державним примусом у фінансовому праві обов'язку суб'єкта фінансового правопорушення зазнавати заходів державного примусу у вигляді фінансових санкцій (штрафу, пені, припинення бюджетного фінансування) за вчинене ним правопорушення у сфері публічної фінансової діяльності – це:

- а) адміністративна відповідальність;
- б) фінансово-правова відповідальність;
- в) дисциплінарна відповідальність;
- г) кримінальна відповідальність.

16. До якого виду юридичної відповідальності можуть бути притягнуті суб'єкти фінансових правовідносин за порушення норм фінансового законодавства:

- а) адміністративної, цивільної, дисциплінарної, кримінальної, фінансово-правової;
- б) адміністративної, дисциплінарної, кримінальної, фінансово-правової;
- в) адміністративної, цивільної, кримінальної, фінансово-правової;
- г) адміністративної, цивільної, дисциплінарної, кримінальної.

17. Урегульовані нормами бюджетного права суспільні відносини, які складаються у процесі бюджетної діяльності між суб'єктами цих відносин згідно з їх правами та обов'язками – це:

- а) бюджетні правовідносини;
- б) фінансові правовідносини;
- в) податкові правовідносини;
- г) адміністративні правовідносини.

18. ... – це роботодавці та застраховані особи, які сплачують єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування:

- а) застраховані;
- б) страховики;
- в) страхувальники;
- г) жодна відповідь не підходить.

19. Фізичні особи, на користь яких здійснюється загальнообов'язкове державне соціальне страхування – це:

- а) застраховані;
- б) страховики;
- в) страхувальники;
- г) жодна відповідь не підходить.

20. Цільові страхові фонди з пенсійного страхування, страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням, страхування від нещасних випадків та страхування на випадок безробіття і медичного страхування – це:

- а) страховики;
- б) страхувальники;
- в) застраховані;
- г) жодна відповідь не підходить.

21. Хто зі вказаних суб'єктів не є суб'єктами недержавного пенсійного забезпечення:

- а) недержавні пенсійні фонди;
- б) аудитор;
- в) Пенсійний фонд України;
- г) роботодавці – платники корпоративних пенсійних фондів.

22. Юридична особа, яка має статус неприбуткової організації, функціонує та проводить діяльність винятково з метою накопичення пенсійних внесків на користь учасників пенсійного фонду з подальшим управлінням пенсійними активами, а також здійснює пенсійні виплати учасникам цього фонду у визначеному законом порядку:

- а) недержавний пенсійний фонд;
- б) страхова компанія;
- в) комерційний банк;
- г) спеціалізований банк.

23. Банківська система України складається з:

- а) комерційних банків, а також філій іноземних банків, що створені та діють на території України відповідно до чинного законодавства;
- б) Національного банку України та інших банків;
- в) Національного банку України;
- г) Національного банку України та інших банків, а також філій іноземних банків, що створені та діють на території України відповідно до чинного законодавства.

24. Компанія вважається такою, для якої надання фінансових послуг є переважним видом діяльності, якщо частка доходу від реалізації фінансових послуг за результатами попереднього звітного року становить ... і більше відсотків загального обсягу чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг):

- а) 10;
- б) 20;
- в) 50;
- г) 90.

25. Органом ліцензування банківської діяльності є:

- а) Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку;
- б) Міністерство фінансів України;
- в) Національний банк України;
- г) Міністерство юстиції України.

26. Відносини, що виникають під час заснування, реєстрації, діяльності, реорганізації та ліквідації банків регулюються:

- а) Законом України "Про Національний банк України";
- б) Законом України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців та громадських формувань";

- в) Законом України "Про банки і банківську діяльність";
- г) Законом України "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг".

27. У разі суперечності норм Закону України "Про банки і банківську діяльність" нормам інших законодавчих актів (включаючи кодекси):

- а) норми Закону України "Про банки і банківську діяльність" мають перевагу;
- б) застосовуються норми іншого закону;
- в) норми Закону України "Про банки і банківську діяльність" не мають переваг;
- г) правильна відповідь відсутня.

28. Банк, 100 % статутного капіталу якого належить державі, – це:

- а) державний банк;
- б) комерційний банк;
- в) кооперативний банк;
- г) інвестиційний банк.

29. Державний банк може існувати лише у формі:

- а) кооперативного банку;
- б) акціонерного товариства;
- в) товариства з обмеженою відповідальністю;
- г) повного товариства.

30. Мінімальна кількість учасників місцевого (у межах області) кооперативного банку має бути не менше:

- а) 50 осіб;
- б) 100 осіб;
- в) 5 осіб;
- г) 10 осіб.

Рекомендована література

Основна

1. Банківське право України : навч. посіб. / А. М. Жуков, А. Ю. Іоффе, В. Л. Кротюк та ін. ; за заг. ред. А. О. Селіванова. – Київ : Ін Юре, 2000. – 384 с.
2. Воронова Л. К. Финансовое право Украины : учеб. пособ. / Л. К. Воронова, Н. П. Кучерявенко. – Харьков : Одиссей, 2004. – 306 с.
3. Кримінальний кодекс України : закон України № 2341-III від 05.04.2001 р. // Офіційний вісник України. – 2001. – № 21. – С. 920.
4. Податковий кодекс України : закон України № 2755-VI від 02.12.2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13–17. – С. 112.
5. Про акціонерні товариства : закон України № 514-VI від 17.09.2008 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2008. – № 50, 51. – С. 384.
6. Про банки і банківську діяльність : закон України № 2121-III від 07.12.2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 5. – Ст. 30. – С. 73 – 74.
7. Про електронні документи та електронний документообіг : закон України № 851-IV від 22.05.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 36. – С. 275.
8. Про електронну комерцію : закон України № 675-VIII від 03.09.2015 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 45. – С. 410.
9. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : закон України № 1058-IV від 09.07.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 49–51. – С. 376.
10. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності : закон України № 2180-III від 12.01.2001 р. // Офіційний вісник України. – 2001. – № 1–2. – С. 10.
11. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття : закон України № 1533-III від 02.03.2000 р. // Офіційний вісник України. – 2000. – № 13. – С. 505.
12. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням : закон України № 2240-III від 18.01.2001 р. // Офіційний вісник України. – 2001. – № 8. – С. 310.

13. Про закупівлю товарів, робіт, послуг за державні кошти : закон України № 1490-III від 22.02.2000 р. // Офіційний вісник України. – 2000. – № 13. – С. 500.
14. Про Національний банк України : закон України №679-XIV від 20.05.1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 29. – С. 238. – С. 29.
15. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні : закон України № 2346-Ш від 5.04.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 24. – С. 128.
16. Про цінні папери і фондовий ринок : закон України № 3480-IV від 23.02.2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 31. – С. 268.
17. Фінансове право : підручник / за заг. ред. О. П. Гетманець ; [Бандурка О. М., Гетманець О. П., Жорнокуй Ю. М. та ін.] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2017. – 392 с.
18. Цивільний кодекс : закон України, Кодекс № 435-IV від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40. – С. 356.

Додаткова

19. Берлач А. І. Банківське право України: навч. посіб. для дистанційного навчання / А. І. Берлач, Ю. О. Тараненко ; за заг. ред. А. І. Берлача. – Київ : Університет "Україна", 2007. – 303 с.
20. Гетманець О. П. Фінансове право : посібник / О. П. Гетманець, Т. В. Сараскін ; відп. ред. О. П. Гетманець. – Харків : Еспада, 2008. – 416 с.
21. Про господарські товариства : закон України № 1576-XII від 19.09.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 49. – С. 682.
22. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань : закон України № 755-IV від 15.05.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 31–32. – С. 263.
23. Про затвердження Інструкції про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах : Постанова Правління НБУ № 492 від 12.12.2003 р. // Офіційний вісник України. – 2003. – № 51. – С. 2707.

24. Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні : Постанова Правління НБУ № 637 від 15.12.2004 р. // Офіційний вісник України. – 2005. – № 3. – С. 155.
25. Про кредитні спілки : закон України № 2908 – III від 20.12.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 15. – С. 101.
26. Про обіг векселів в Україні : закон України № 2374-Ш від 05.04.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 24. – С. 128.
27. Про організацію формування та обігу кредитних історій : закон України № 2704-IV від 23.06.2005 р. // Офіційний вісник України. – 2005. – № 29. – С. 1690.
28. Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті : закон України № 185/94 від 23.09.1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 40. – С. 364.
29. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб : закон України № 4452-VI від 23.02.2012 р. // Урядовий кур'єр. – 2012. – № 61.
30. Тетарчук І. В. Банківське право : навч. посіб. для підготовки до іспитів / І. В. Тетарчук. – Київ : Центр навчальної літератури, 2016. – 214 с.
31. Фінансові санкції за законодавством України : зб. нормат. актів / відп. ред. В. С. Ковальський. – Київ : Юрінком-Інтер, 2001. – 416 с.
32. Фомін Г. Ф. Фінансове право : навч. посіб. / Г. Ф. Фомін, О. П. Гетманець, Т. В. Сараскіна. – Харків : Ун-т внутр. справ, 2000. – 210 с.

Інформаційні ресурси

33. Бюджетний кодекс : закон України № 2456-VI від 08.07.2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
34. Верховний Суд України. – Режим доступу : https://supreme.court.gov.ua/supreme/gromadyanam/perelik_sprav/.
35. Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/>.
36. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни "Фінансове та банківське право", розроблений в ПНС : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=6984>.
37. Ліга: закон – інформаційно-аналітична система. – Режим доступу : <https://jurliga.ligazakon.net/>.

38. Офіційний портал Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://rada.gov.ua/>.

39. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. – Режим доступу : <https://www.mof.gov.ua/uk>.

40. Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/>.

41. Про місцеве самоврядування в Україні : закон України № 280/97-ВР від 21.05.1997 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>.

42. Юридичний ресурс "Протокол". – Режим доступу : https://supreme.court.gov.ua/supreme/gromadyanam/perelik_sprav/.

Зміст

Вступ.....	3
Загальні методичні рекомендації	4
Розділ 1. Плани практичних занять, практичні завдання, запитання для самостійного опрацювання та теми індивідуальних завдань	5
Змістовий модуль 1. Основні положення фінансового права України	5
Тема 1. Поняття фінансового права	5
Тема 2. Поняття та зміст фінансових правовідносин	7
Тема 3. Основні положення фінансового контролю в Україні.....	9
Тема 4. Відповідальність у фінансовому праві	11
Тема 5. Бюджетне право як підгалузь фінансового права	14
Тема 6. Правові основи загальнообов'язкового державного соціального страхування	16
Змістовий модуль 2. Основні положення банківського права	18
Тема 7. Банківське право та банківські правовідносини.....	18
Тема 8. Правове становище комерційних банків	19
Тема 9. Порядок створення комерційних банків	22
Тема 10. Правові основи припинення діяльності комерційних банків	23
Тема 11. Правове становище Національного банку України	25
Тема 12. Банківські операції.....	27
Розділ 2. Методичні рекомендації до вирішення практичних завдань	28
Розділ 3. Тестові завдання для самоперевірки	32
Рекомендована література.....	39
Основна.....	39
Додаткова.....	40
Інформаційні ресурси	41

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ФІНАНСОВЕ ТА БАНКІВСЬКЕ ПРАВО

**Методичні рекомендації
до практичних завдань
для студентів спеціальності 081 "Право"
першого (бакалаврського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: **Сергієнко** Валерій Вікторович
Суц Олена Петрівна

Відповідальний за видання *В. В. Сергієнко*

Редактор *В. О. Дмитрієва*

Коректор *В. Ю. Труш*

План 2021 р. Поз. № 162 ЕВ. Обсяг 44 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*